

NAROD IN POLITIKA

Na članek o nacionalizmu, ki smo ga objavili pred meseci, so se oglasili nekateri bralci s kritičnimi mislimi. Ko zaključujemo dopisovanje o tem predmetu, bi radi sami zapisali nekaj načelnih ugotovitev:

Nacionalizem postane nevaren, kadar se prične posluževati sredstev, ki moralno niso opravičljiva. Tedaj se sprevrže v nacizem - in samo to bi bil pravi naziv zanj.

Toda če je pravilen zaključek teološkega profesorja, da je upravičeno nasilje samo proti neupravičenemu nasilju, potem nacionalizem v obrambi svojih pravic ali pravičnih zahtev ni nacizem; ključno vprašanje pri tem je le, kakšnih sredstev se sme pri obrambi posluževati. Prej pa še: kaj je in kaj ni nasilje, ter kdaj je in kdaj ni upravičeno. Problem, s katerim se bavi moralka v načelu, politika pa v praksi.

Če izhajamo iz osnovne ugotovitve, da smo Slovenci narod - in za ta zaključek je merodajna samo zavest Slovencev, da so narod - potem sledi nujna posledica, da imajo ti Slovenci vso pravico, da odločajo o svoji usodi. Njihov nacionalizem bo moralno brez dvoma na mestu, dokler ne bo krivičen do drugih. Tako ni nobenega vzroka trditvi, da je nacionalizem, ki zahteva **suvereno** Slovenijo načelno kaj slabši od onega, ki hoče Slovenijo v Jugoslaviji. Zakaj ne bi bil boljši?

Vprašanje pa je, če je takšna zahteva politično modra. To pa ne spada več v moralko, ampak je že praktično vprašanje, ki ga obravnava politika. In v politiki so stalni samo interesi.

Kdor obravnava današnje separatizme, ta naj išče tudi njihove vzroke. Če so se ti krepili v času med obema svetovnjima vojnama, potem nekaj v tisti dobi ni bilo prav. Potrdilo tega smo doživeli v aprilu 1941., ko se je država segula kot hiša iz kart.

Razumeti bi bilo mogoče, če bi država doživela zgolj vojaški poraz. Toda razsulo govori, da nekaj ni bilo v redu s samim bistvom te ustanove; da namreč ni zadovoljila svojih državljanov, kar je vendar prvi smisel in poslanstvo vsake države.

Kadar se države majejo v svojih temeljih in zrušijo, tedaj je treba pač misliti na nove temelje. Kdo naj jih gradi, če ne državljan? In v večnarodni skupnosti, kdo drugi, če ne prizadeti narodi? Ti sta država ali skupnost, ki ni odobrena od čim večjega števila neposredno prizadetih ljudi ali narodov, ki bodo, odnosno naj bi v njej živel in delali, je obsojena na neuspeh. Isto velja za ustavo.

Takšno potrdilo more biti izrečeno zgolj v svobodi. Vemo, da te, po razsulu, prizadeti narodi še niso bili deležni.

Da, to bi bila prostitucija nad narodi, če bi jih silili v skupno življenje in če bi jim odrekali pravico do samodločitve.

Pri takem načelnem razglabljanju pa ne zahajamo v politično vprašanje, če je samostojna Slovenija modra ali ni. O tem smo že pisali. S tem vprašanjem se bavijo politične organizacije. Dokler jim bodo slovenski interesi politični suprema lex, toliko časa ni razloga, da bi dvomili v njihovo domoljubje. In dokler se bodo držali moralnih načel, ni razloga, da bi njihov nacionalizem postal nacizem.

BALKAN in TRST

Javnost je bila nekoliko presenečena nad Titovim stališčem ob priliki obiska v Ankari, da naj bi se balkanski sporazum (o prijateljstvu in sodelovanju med Turčijo, Grčijo in Jugoslavijo) pretvoril v balkansko (obrambeno) zvezo. Kajti mednarodna situacija v Evropi in na meji Jugoslavije posebej trenutno ne narekuje nujnosti takšne zveze; Jugoslavija si je pa poleg tega lahko gotova, da bi kakršenkoli satelitski napad nanjo potegnil svet v novo svetovno vojno - pa naj potem že obstoja vojaški pakt ali ne. To vedo dobro tudi v Moskvi.

Tako se pač zdi verjetno, da je Jugoslavija sprožila vprašanje balkanske zveze predvsem zaradi Trsta, kjer naj bi si okrepila mednarodni položaj. Takega mnenja so tudi v Rimu, zato so krepko proti zamišljeni vojaški zvezi. Izrazili so sicer pomislek, da dve "atlantski" državi ne moreta sklepati vojaške zveze z Jugoslavijo; kot vse kaže, to rimsko stališče podpirata tudi Anglija in Amerika. Vendar pa se zdi ta pomislek le formalen, kajti z atlantsko pogodbo so se države podpisnice obvezale le takim mednarodnim obveznostim, ki bi bile v nasprotju z njeno vsebino. Zdi se dovolj razumljivo, da bi balkanska zveza samo krepila južноеvropsko fronto. Poleg tega je Grčija poudarila, da bi nova pogodba vezala Grčijo in Turčijo (kolikor zadeva atlantski pakt) edino, če bi bila Jugoslavija napadena preko Bolgarije, Rumunije ali Madžarske.

Po drugi strani pa bi se Tito s takim zunanjepolitičnim uspehom rad okrepil tudi na domači fronti. Ta gospodarsko nikakor ni rožnata. Stara pesem vseh nesolidnih režimov je, da iščejo opore proti notranje političnim krizam v zunanjepolitičnih potezah.

Ko to pišemo, je Tito prispel na obisk v Atene. Tam naj bi se z grško vlado razgovarjal o predvideni vojaški zvezi. Toda potrebno bo govoriti še o novem činitelju, ki ga v času ankarskega obiska še ni bilo: Amerika in Anglija sta namreč obvestili prizadete tri balkanske vlade, da sicer pozdravljata tak pakt, toda si želita prej vzpostavitev dobrih odnosov med Jugoslavijo in Italijo. Z drugimi besedami: na prej je treba urediti tržaško vprašanje, potem pa bomo govorili o balkanski zvezi. Zato so Angloameričani nasvetovali počasnost pri ustanavljanju nove koalicije; vse kaže, da je Turčija prva sprevidela, da hitrih stvari v takih okoliščinah ne bi bila koristna.

Kar zadeva tržaško vprašanje, bi naš zadnji uvodnik (KT 141) dopolnili, da so predstavniki tržaških iredentističnih strank izjavili novemu italijanskemu političnemu svetovalcu v Trstu, da so za nedeljivost Ozemlja. Zanimivo je tudi stališče cerkvenih oblasti, ki ne želijo, da bi del katoličanov Svobodnega ozemlja prišel pod komunistično vladavino. Tako razumejo, da je tržaški generalni vikar msgr. Manzari izrazil italijanskemu državnemu podtajniku v Rimu, da Cerkev rajši vidi izpolnitev mirovne pogodbe (tj. ohranitev Svobodnega ozemlja) kot pa dokončne delitev.

Zadeva je naletela na težkoče tudi v Beogradu. Ta si namreč želi delitev v obliki de iure rešitve, ki naj bi seveda bila dokončna. In kajpak vezana na garancijo velesil. Takega mnenja pa niso Angloameričani, češ da bi potem delitev morala biti potrjena od Združenih narodov, kar pa zaradi sovjetskega stališča ni lahka stvar. Tako ne preostane drugega kakor de facto ureditev vprašanja in enostavno obvestilo Varnostnemu svetu, da sta sporni stranki uredili zadevno vprašanje. Težko je tudi verjeti, da bi na de iure rešitev pristala tudi Italija, saj bi to pomenilo dokončno odpoved con B. Katera laška vlada bi preživela takšno koncesijo?

Ni lahko predvideti, da bi tudi v Rimu prevladalo tržaško stališče za nedeljivost. Eni kot drugi namreč vedo, da je uresničitev marčne obljube 1948. izven vsakega vprašanja in da bi alternativa delitvi pač mogla biti potem samo ohranitev Svobodnega ozemlja. Za kaj takega so dvomljive tudi simpatije Angloameričanov. In Jugoslavija se bi gotovo upirala z vsemi štirimi izpraznitvi cone B, kjer bi njena zloglasna uprava tako bila izpostavljena sodbi svetovne javnosti.

SVOBODA DO OPOZICIJE

Zadnje dni maja je sovjetska vlada izročila v britanskem Foreign Officeu noto, s katero je protestirala proti obstoju in delovanju ruskih "solidaristov" v Angliji. Nota se sklicuje na intervju, ki sta ga imela dva britanska časopisa z nekim prvakom N.T.S. - ruske begunske "Narodne delavske zveze".

Sovjeti zahtevajo, naj britanska vlada prepove delovanje te "protisovjetske uporniške in rušilne organizacije", kajti njeni člani da "delujejo z vednostjo britanske vlade, ... kar predstavlja vmešavanje v notranje zadeve neke druge države".

Britanska vlada, ko to pišemo, še ni odgovorila. Moremo pa pričakovati, sodeč po pisanju resnega britanskega tiska, da bo nota zavrnjena; kajti ruska begunska organizacija nima nobene zveze z angleško vlado niti ne prejema od nje nobene denarne pomoči. Je torej prosto = voljna organizacija ruskih beguncev, ki se pač kot svobodni ljudje v svobodni deželi okoriščajo z dobrino svobodnega sveta, da v njem svobodno mislijo, govorijo in delajo. Ako bi jim demokratična vlada odvzela to osnovno človeško svoboščino, bi pač ne bila več demokratična. Torej zadeva, ki zadeva načelo politične svobode - za vsakogar: za komuniste ali protikomuniste.

Gotovo so pa Sovjeti poslednji, ki bi se smeli pritoževati. Saj sta vendar Marx in Lenin svobodno delovala prav tu v Angliji in pri = pravljala poraz kapitalizma odn. boljševiško revolucijo. Pa tudi oni sami, doma in v tujini, celo vzdržujejo vse mogoče organizacije, ki bi naj pripravile pot sovjetski zasedbi svobodnega sveta.

Odgovor britanske vlade bo pa tudi za nas zanimiv, ker bo pokazal njeno načelno stališče. Ni dvoma, da bi namreč bil odgovor načelno drugačen, če bi nota namesto iz Moskve prišla iz Beograda. Zaenkrat je razlika le ta, da se Tito nima kaj dosti pritoževati, saj se delavnost jugoslovanskih emigrantov še zdaleč ne da primerjati z delavno = stjo ruskih solidaristov ali pa tudi ukrajinskih nacionalistov. Dokler se namreč jugoslovanska emigracija med seboj kolje in ne dojame eno = stavnega dejstva, da ima skupnega sovražnika, toliko časa se jugoslovanski komunisti nimajo dosti bati od emigrantov.

PISMA IN "DEMOKRACIJA"

V začetku marca smo na tem mestu pisali, kako rojaki v domovini pošiljajo nepodpisana pisma oblastem, da bi jih seznanile s težavami, ki tarejo navadne državljane. Kot smo omenili, je nekaj takih pisem objavila tržaška DEMOKRACIJA. Kasneje pa je pisal g.KPS našemu uredniku in osporaval verodostojnost takih pisem.

Z ozirom na to kritiko, (objavljeno v KT 139. pod rubriko "Pisma u redniku") pa nas je uredništvo DEMOKRACIJE zagotovilo, da gre za resne in originalna pisma, takšna, kot in kakor so bila objavljena. Tudi mi smo dobili nekaj takih pisem na vpogled; bila so oddana na pošti v Ljubljani odn. v Slovenskem Primorju. Vendar pa ni izključeno, in to možnost dopuščajo tudi tržaški prijatelji, da pisem niso pisarili partijci, (čeprav so bili kot takšni podpisani,) ampak bolj neposredno prizadeji državljani.

KLIC TRIGLAVA

53, Bucks Hill, Chapel End,
Nuneaton, Warwickshire

Izhaja 1. in 3. ponedeljek v mesecu.

Naj bo že kdorkoli, dejstvo ostane, da se naši rojaki v domovini poslužujejo tega precej enostavnega načina javne razprave, s katerim si olajšajo miselno moro in oblastem povedo, kar jim pač gre.

CLEVELANDSKO PISMO ✓
(Od našega dopisnika)

V maju smo zaključili dramsko sezono s tremi prireditvami: s sim-bolično igro "Triglavska roža" v o kviru materinske proslave, z vese-lo igro "Pri belem konjičku", ki jo je priredil "Slovenski oder" pod okriljem "Lige kat.slov.Amerikan = cev" ter s spevoigro "Kovačev štu-dent"; poslednja je lepa uspela.

Slovenska ljudska stranka je imela dvoje zanimivih predavanj in to "Možnosti slovenskega narodnega gospodarstva" (g.Ivan Avsenek) ter "Geopolitika Slovenije" (g.V.Lipo-vec).

V "Krogu" pa je 21.maja gostoval g.inž.Božidar Vučković, prvak Hrvatske seljačke stranke. Govoril je o hrvatskem vprašanju. Čeprav je

vladalo za predavanje precejšnje zanimanje, vendar predavatelj ni za dovoljil navzočih. Preveč se je omejil na nastanek in razvoj HSS, do čim se je le bežno dotaknil mnogih bistvenih vprašanj, ki nas krepko zanimajo. Praktično nodotaknjeno je ostalo n.pr.vprašanje ustaških po-koljev nad srbskim življem. Razen ugotovitve, da je Jugoslavija danes stvarnost, s katero je treba računa-ti, ni g.Vučković izrazil nobenih misli glede hrvatskega stališča za primer Titovega padca. Na splošno je bilo opaziti, da je bilo predava-nje skrbno pripravljeno ter v po = polnem soglasju s politiko dr.Mač-ka - v kolikor je to namreč sploh mogoče označiti.

=====

NOVA KMEČKA POLITIKA ?

Na III.kongresu Zveze komunistov Srbije zadnje dni aprila je Tito posvetil glavno skrb kmečkemu vprašanju, pred katerim stojijo srbski ko-munisti. Dopovedoval jim je, da bi bilo za skupnost škodljivo, če bi bo-disi z davki ali drugimi administrativnimi merami in z odrekanjem kre-ditov silili posamezne kmeje v zadruge. Nova politika mora rajši te po-edine kmete podpirati in jim tako s krediti kot z drugimi sredstvi po-magati. Kajti čim več bo kmet pridelal, tem več bo skupnost imela. Pri-pomnil je, da je bojazen zaradi kapitalizma povsem odveč, saj vendar no-ben kmet s 10 ali 15 ha zemlje ne more postati kapitalist. In to, kar zdaj ima, je "minimum in tega mu ne mislimo več skročiti". Tako je inte-res države, da bi posamezni kmetje čim bolj intenzivno obdelovali svoja individualna posestva. Privtem pa morajo seveda spoštovati "naše zakone, ki onemogočajo izkoriščanje tuje delovne sile".

Tito je priznal, da Jugoslavija uvaža zdaj "velikanske količine kmetijskih pridelkov - pšenice, masti in vsega drugega". Če hoče torej država to odpraviti, se je pač treba "pogumnejše lotiti pomoči kmetij = stvu".

(ds)

AVSTRIJA PROTESTIRA

Alojz Perne, o čigar aretaciji na Jesenicah smo poročali v 140.štev. Klica Triglava, je bil obsojen na dosmrtno ječo zaradi sodelovanja z Gestapom med zadnjo vojno. Avstrijska vlada, ki je protestirala proti Pernetovi aretaciji, ker da je av-strijski državljani, namerava podvze-ti primerne korake. - Ob tem je za-nimiv komentar graške "Südost Ta = gespost": če bi se zgodovina obrni-la drugače, bi Perneta slavili kot borca za zapadnodemokratsko Slove-nijo in nedvomno bi dobil važen po-ložaj; vloge v sodni obravnavi pa bi se zamenjale...

IZ DOMOVINE

= Novi zakon (zdaj v osnutku) bo do-volil prost promet z nepremičnina-mi med zasebniki ter prosto kupova-nje in prodajo stanovanj. Kontrola ljud.odborov bo ukinjena. Zemljiški maksimum 10 ha seveda ostane.

= Pripravljen je odlok, ki bo dolo-čil pogoje za kratkoročne kredite posameznim kmetom (izven zadrug). V poštev bi prišla posojila za nakup strojev, orodja, semen, itd.

= Zatvornica na Ljubljani pri Šempetorskem mostu v Ljubljani je bila končno dograjena. S tem je Bar je dobilo vodnega regulatorja.

EVROPA GLEDA JUGOSLAVIJO

Jugoslovansko gospodarstvo v očeh "Ekonomске komisije za Evropo"

V začetku letošnjega leta je objavila ženevska "Ekonomska komisija za Evropo" (pri Združenih narodih) izčrpno študijo evropskega gospodarstvenega stanja. Knjiga je vzbudila znatno zanimanje in tudi precej živahno razpravljanje ter proteste onih, ki se čutijo prizadete ob resda neobičajni objektivnosti, ki preveva ta pregled. Med onimi, ki ogorčeno protestirajo je tudi jugoslovanska strokovna revija "Ekonomska politika", ki izhaja v Beogradu.

Jugoslavija to pot ni bila priključena "komunistični" Evropi, ampak jo obravnavajo v le za spoznanje bolj častitljivi družbi Španije, Portugalske, južne Italije, Grčije in Turčije. Vse to so dežele, ki predstavljajo, kot naglašja EKE, poseben problem zaradi svoje agrarne preoblasti, nizke stopnje industrializacije, zunanega primanjkljaja, nepismenosti in splošne zaostalosti.

Malokateri revež je sam kriv svoje bede; toda kar se Jugoslavije tiče, naglašajo v tem pregledu, da je to dežela z velikim naravnim bogastvom, v kateri bi po vseh pravilih moralo vladati vsaj zmerno blago stanje.

Temu pa žal ni tako; kakor vsi sami dobro vemo.

EKE zlasti poudarja nizek donos obdelane zemlje na hektar. Tako na primer na Holandskem pridelajo 36 kvintalov pšenice, v Jugoslaviji pa na hektar samo 11 kvintalov. Neugodna je primerjava z bolj razvitimi deželami zahodne Evrope tudi v vseh drugih pogledih. Tako znaša umrljivost otrok letno 140 na 1000 (isto kot pred vojno), v Veliki Britaniji pa samo 31 (pred vojno več kot 50). Medtem ko je bil v veliki večini držav dosežen pomemben napredek v domala vseh ozirih, je ta v Jugoslaviji pogosto izostal. Pridelék po hektarju je sedaj manjši kot pred vojno in tudi celotne obdelane zemlje je za 9 odstotkov manj. Ker se je prebivalstvo od leta 1939. sem povečalo za skoraj dva milijona, je agrarna preoblasti ljudenost hujša kot kdajkoli in pomeni enega glavnih problemov jugoslovanskega gospodarstva. Res je, da se je število industrijskega delavstva podvojilo in da znaša danes nekaj več kot 600.000, toda ta dvig je celo manjši kot na primer v Turčiji ali v južni Italiji. Res je, da je težke industrije sedaj mnogo več kot pred vojno in da so bili doseženi znatni uspehi zlasti pri proizvodnji jekla, tovarniških strojev in zlasti turbot-generatorjev ter druge elektroindustrijske opreme. Toda v marsikaterih bistveno važnih industrijskih vejah, posebno onih, ki skrbijo za običajnega potrošnika, je stanje znatno slabše kot pred vojno. Vzemimo na primer tekstilije in obutev. Iz statističnih podatkov v tem pregledu - in vse te številke je dala na razpolago sama jugoslovanska vlada - je razvidno, da je pred vojno prišlo na osebo povprečno 2.5 kg bombažnih in 0.8 kg volnenih tkanin; v letu 1951 (ki je zadnja navedena letnica) pa samo 2 kg odnosno 0.6 kg. Leta 1939 so v Jugoslaviji izdelali 6,900.000 parov čevljev; leta 1953. pa samo 4,500.000 parov.

Najbolj obžalovanja vreden je velik padec povprečnega uživanja kalorij. Pred vojno je Jugoslovian povprečno zavžil več kot 3000 kalorij na dan, torej več kot prebivalec marsikaterere druge evropske države. V letu 1951. pa samo 2700. Naj pripomnim, da je v nekem drugem poročilu Združenih narodov, ki je bilo objavljeno letos februarja, navedeno, da znaša povprečno število dnevnih kalorij na osebo v Jugoslaviji celo samo 2500 (l.1952.), kar je najnižja stopnja v Evropi.

Pregled zelo zanimivo razčlenjuje takoimenovano "dobo nadrobnega državnega planiranja", ki je trajala od 1947. do 1951. S tem grandioznim načrtom so hoteli v petih letih povečati industrijsko proizvodnjo za skoraj petkrat v primerjavi s predvojno. Poljedelstvu so pa namenili 20% povečanje. Seveda niso dosegli niti prvega niti ne drugega cilja. Načrt je popolnoma propadel, kot ugotavlja EKE, vsled "tehničnih pomanjkljivosti, vremenskih neprilik in predvsem zaradi tega, ker so dogodki hitro postavili na laž politične predpostavke, na katerih je slonel".

Ekonomska komisija se nato dotakne novih ukrepov "liberalizacije" in pri tem ugotavlja, da je bilo "kljub toliko hvaljeni svobodni konkurenca podjetij" v letih 1952. in 1953. dejansko bore malo resnične gospodarske svobode. Glavni del investicij da gre tudi sedaj še vedno skozi roke osrednje vlade in republiških organov. Poleg tega usmerjajo z visokim in diskriminatoričnim obdavčenjem delovanje podjetij kot pač prija trenutno vladnim organom. Pregled dalje pravilno naglašja, da je nagrajevanje delavca še vedno v glavnem določeno iz centrale in nakaže, da je takozvano načelo "razdeljevanje dobička med delavce" več ali manj samo na papirju.

Vkljub presenetljivi objektivnosti tega pregleda Ekonomske komisije za Evropo, pa bi bilo po mojem treba še marsikaj dodati, da bi dobili polno sliko o jugoslovanskem gospodarjenju. Omeniti bi morali na primer, da je dobila Jugoslavija po končani vojni več kot eno milijardo dolarjev podpore (brez odplačila). Še bolj bi bilo treba poudariti svojevrstno vlogo, ki jo igra v jugoslovanskem gospodarstvu diktatura skupine, ki danes vlada deželi. Strašanska zmeda predpisov in navodil, splošna negotovost in pomanjkanje pravne zaščite in varnosti imajo svoj neposreden učinek na gospodarsko proizvodnjo. Ta je zlasti kvaren v poljedelstvu!

Če je bila EKE kljub zgornjim kritičnim pripombam še vedno najbrž preveč popustljiva do sedanjega režima, pa je morda le preveč kritična do predvojnih vlad. Tem očita pomanjkanje sleherne industrijske politike, o hrvatski opoziciji pa pravi, da je zgolj "sanjala o neki kmečki utopiji". Predvojne vlade zlasti kritizira zaradi dejstva, da je bilo "50% vseh kapitalnih investicij v industriji povsem ali delno v rokah inozemcev" in da so dopustile, da so ti inozemski kapitalisti deželo izkoriščali po "tradicionalnem kolonijalnem sistemu". B.G.

Iz Slovenije

Če bo šlo vse po sreči, bo nova tovarna v Kidričevem (Strnišču) na Dravskem polju sredi junija prvič proizvedla glinico, sredi julija pa naj bi pričel delovati oddelček za elektrolizo aluminija. V tovarni bodo rabili 700 ton premoga na dan, da bodo predelali 125.000 ton boksita na leto. Dnevno bodo proizvedli in porabili 320.000 kubikov plina. Ker ni dovolj električne energije na razpolago in ker nimajo kreditov, bodo zaenkrat uporabljali le 40 peči (od zamišljenih 160). Tako bodo na leto pridelali 4000 ton aluminija. - Sredi maja je pričela redno delovati z dvema agregatoma vuzeniška elektrarna. Prvi agregat so poskusno uporabili decembra, pa se je kmalu pokvaril. Drugega pa v aprilu. Za tretjega pa ni denarja. Isti vzrok onemogoča tudi razširitev jeseniške železarnice in Litostroja v Ljubljani. Tudi dela na hidroelektrarni v Vuhredu zato stoje. (gs)

PISMA UREDNIKU

Nacionalizem: G.urednik! G.MT. ne loči med "spoštovanjem mnenja" in "spoštovanjem pravice do izražanja mnenja" (svoboda govora). Zato pač postavlja stvari narobe. Demokratičen človek spoštuje pravico vsakega nasprotnika, da pove svoje mnenje; če pa se mu zdi mnenja nasprotnika neumno, zakaj neki naj bi spoštoval to mnenje? V demokratičnih deželah, kot n.pr. Anglija, znatno število ljudi ne spoštuje mnenja komunistov, (ker ni spoštovanja vredno); toda isti ljudje "upoštevajo" mnenje komunistov (ker iz tega lahko zaključijo, kako piha veter iz Moskve) in spoštujejo (ker so demokrati) pravico komunistov, da svoje mnenje povedo. V.A.Farkaš

G.urednik! Teorije g.Konjarja vsebujejo velike praznine. Razumem, da radi omejenega prostora. Zgodovinske netočnosti članka pa zmanjšujejo njegovo vrednost; kažejo obenem ali Konjarjevo nepoznanje zgodovine ali pa neobjektivnost. Zaključek članka kaže, kakšno "teorijo" je (predvidoma pod zavestno) pisec vzel za osnovo članka. Na razvoj nacionalizma je imel v tem stoletju odločilen vpliv internacionalizem. Fanatični nacionalisti fašisti in nacisti (totalitarci na splošno) so reakcija na internacionalizem komunistov. Pri pojasnjevanju tega fanatičnega totalitarnega nacionalizma, nas želi pisec prepričati, da je to pravi demokratični naciona-

Na naslednjem listu priobčujemo 13.nadaljevanje razprave g.Frana Erjavca o "NASTANKU SLOVENSKE POLITIČNE STRANK" :

Vsi ti veliki dogodki so seveda globoko odmevali tudi pri Slovencih. Precej iz strahu pred nasilnimi pruskimi zmagami v Franciji je šele sedaj v jesenskem zasedanju deželni zborov sprejela slovenska večina na Kranjskem prvič v svojo adresu tudi zedinjeno Slovenijo, kar je pomenjalo obenem tudi prvo izglasovanje tega osnovnega slovenskega političnega postulata v kakem zakonodajnem telesu (to zahtevo so pa ponovili potem le še naslednje leto). Razen tega se je vršil na hrvatsko pobudo 1-2.12.1870. v Ljubljani tudi prvi jugoslovanski kongres (kranjskih in štajerskih mladoslovencev pa prvaki nanj sploh niso povabili), ki se je izrekel za jugoslovansko "edinstvo na književnem, gospodarskem in političnem polju". Toda vse kaže, da niso staroslovenci mislili resno na zedinjeno Slovenijo in ne na jugoslovansko edinstvo, kajti čim so prispeli novi slovenski državni poslanci na Dunaj, je slovenska šestorica čez noč zopet pozabila na oboje, stopila v skupni konservativni klub, naglašala zopet zgolj zahtevo po kronovinskih avtonomijah (Costa se je celo izrečno izjavil proti narodnostni ideji) in lomila svoja kopja proti vsem sodbodoljubnim zakonom, zlasti pa še proti direktnim volitvam, kljub temu, da n.pr. štajerski deželni zbor že to pot ni dovolil Slovincem sploh nobenega poslanca več za parlament.

V medsebojnem razmerju obeh taborov doma je vladalo 1. 1871. izprva precejšnje zatišje. "Novice" so tolkle predvsem na boben kronovinskih avtonomij, "Slovenski Narod" je temeljito obravnaval jugoslovansko vprašanje, oboji skupno so pa ustanovili banko "Slovenijo", ki je doživela potem pod vodstvom starih že čez par let tako žalosten polom. Ker noben tabor ni zaupal drugemu, je prihajalo večkrat do manjših prask, jeseni istega leta pa celo do prav ostrega spopa, da, vendar ne radi kake zedinjene Slovenije, ne radi direktnih volitev in še manj radi kakih "naprednih načel", temveč zgolj radi osebnih interesov. Častihlepni dr. Zarnik je hotel namreč postati kranjski deželni odbornik, a stari so izvolili mesto njega dr. Costo. Šele to je dalo končno "Slovenskemu Narodu" povod, da je 7.10.1871. prvič užaljeno zapisal: "Naši poslanci so se razkrojili v dve stranki, konservativno in naprednjaško. Izid te volitve...bo imel...svoje nasledke." Ti "nasledki" so se začeli izražati v poostrenem obojestranskem časopisnem obstreljevanju, a kalibri izstrelkov so se ravnali po osebnih interesih voditeljev. Toda izza obeh taborov se je začel prav v tem času dvigati še tretji činitelj. Mladi in bojeviti ljubljanski stolni vikar V. Klun je skušal namreč po zgledu štajerskega Šuca že v začetku tega leta tudi ljubljansko staroslovensko "Slovenijo" povsem prilagoditi stranki nemških konservativcev, toda Bleiweis je tedaj to še odklonil.

Na Štajerskem so se vršile v septembru 1.1871. ponovne deželnozborske volitve v znamenju že omenjene "sloge" in zato tudi - brez taborskega programa. Posledica tega je bila, da so se vdali mladoslovenci še večjemu brezdelju, na vodilna mesta so stopali povsod konservativci, "Slovenski Gospodar" je prešel v lastnino novoustanovljenega mariborskega katoliškega tiskovnega društva, nakar je začel pisati v duhu političnega društva (za predsednika tega so izvolili nemškega grofa Brandisa) predvsem konservativno in narodno mlačno, a velik del slovenskih kmetov je že iz stare protiduhovniške tradicije šel potem pri volitvah rajši volit liberalnega nemškutarja kot pa slovenskega konservativca. Glede na to so Slovenci pri teh volitvah vnovič vidno nazadovali, a po volitvah so se nekateri mladoslovenci še bolj umaknili iz javnega življenja, nekateri so se pa preselili na Kranjsko in prepuštili Štajersko brez boja konservativcem. Le znameniti taborški govornik in Havličkov učenec župnik B. Raič je skušal šenaprej visoko dvigati napredno zastavo in svaril narod

pred konservativnimi "šemarji" in "nemškutarskimi popi". Ker ga je "Slovenski Gospodar" zato seveda napadal, ga niti "Slovenski Narod" ni hotel preveč braniti radi - sloge...

Jeseni l. 1871. so začeli pripravljati mladi selitev "Slovenskega Naroda" iz Maribora v Ljubljano. V ta namen so osnovali v Ljubljani delniško družbo "Narodna tiskarna". Šele tak grozeča afirmacija mladih v dotlej nesporno staroslovenski Ljubljani je stare končno resno vznemirila. Da bi preprečili mladoslovensko tiskarno, so hoteli ustanoviti svojo s pomočjo Slovenske Matice. Vnel se je ogorčen boj. Stari so se razburjali, češ da sili s štajerske liberalizem na Kranj = sko, mladi so se pa pripravljali na naskok na Matico. Slednji jim je sicer spodletel, toda ustanovitev matične tiskarne so vendarle preprečili in izvedli s 6. 10. 1872. tudi selitev "Slovenskega Naroda" v Ljubljano. Ta se je potem že s 1. januarjem 1873. razširil v dnevnik, a Klunovi katoliški konservativci, ki so že pričeli nastopati Bleiweisovo staro = slovensko dediščino, so odgovorili na selitev "Slovenskega Naroda" z ustanovitvijo svojega "Slovenca". Toda v polemiki, ki je spremljala te dogodke, je "Slov. Narod" v začetku l. 1872 - spet zaradi povsem zasebnih interesov - vnovič tajil ob = stoj kakih mladoslovencev, pač pa je že nekaj številčk nato govoril o kranjski staroslovenski stranki.

Vsa ta slepomišljenja in breznačelna taktiziranja pa seveda niso mogla spraviti s sveta več dejstva, da sta se bila v teku zadnjih let pri nas vendarle že jasno izoblikovala dva nasprotna si tabora: na eni strani politično in kulturno konservativni, ki ni mogel razumeti problematike malega, upravnega tako razkosanega ter kulturno zaostalega naroda in se je radi pomanjkanja lastnih idej zato vedno tesneje naslanjal na tedanje nemške konservativce pod vodstvom fevdalcev in hierarhije, na drugi strani pa napredni, ki je zrastel iz tedanjih evropskih liberalnih narodnostnih, političnih in kulturnih idej in jih deloma uspešno uveljavljal (narodnostne na taborih, kulturne pa v literaturi), čeprav jih je ob vsaki priliki zatajeval ali pa delal iz oportunizma in iz strahopetnosti z njimi tudi gnile kompromise. Ločitev in tekma med obema taboroma je postala polagoma neizogibna, toda radi tedanje naše vsestranske neobgljenosti nikakor ni moglo priti (razen v precejšnji meri na Goriškem) do te v obliki ostrega načelnega preloma, temveč se je pripravljala in izvršila postopno in z malenkostmi. V poslednji fazi tega procesa so tvorile nekak uvod v očitno diferenciacijo zopet volitve v odbor Slovenske Matice jeseni l. 1872., pri katerih so propadli tedanji naši najodličnejši kulturni delavci, zmagali pa "obskurni kandidati konservativcev", a povod za dokončno odkrito priznanje dveh nasprotnih si taborov v središču Slovenije so dale šele ljubljanske občinske volitve naslednjo pomlad. Kakor že vsa zadnja leta, se je Bleiweisova "Slovenija" tudi to pot zopet izrekla za abstinenco, dočim so mladi pravilno videli narodno škodljivost take taktike, izvirajoče zgolj iz dr. Costovega samoljubja. Poskusili so zato s samostojnim nastopom, ki se jim je klavrno ponesrečil, izzval pa seveda novo časopisno polemiko med glasili obeh taborov. In v tej polemiki je realni Bleiweis v 13. številki "Novic" končno zapisal: "Vsaki dan je tedaj razdor očitniši med nami; zato je - kakor na Češkem in poslednji čas na Goriškem - nujna potreba, da se ločite stranki z 'Novičnim' in 'Narodovim' programom in svoji se vstopijo k svojim ter se potem odločno vsak svoje stranke drži. Tisto 'malo sem', 'malo tje' je piškav sad, kakor žalibog skušnja uči".